

El blat de moro, Amèrica i Catalunya

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 15-10-2013

Quan va arribar el blat de moro a Catalunya? Tot i que sembla, pel nom, que ja hi havia de ser des de temps remots, no es pot posar en dubte que el blat de moro que coneixem avui dia el va dur En Colom en tornant del seu primer viatge al Nou Món.

Al Presència del diumenge 7 de desembre del 1997 aparegué un reportatge, correcte i ben travat, signat per En Jaume Fàbrega sobre "El blat de moro, el panís o la dacsà". Li he d'agrair l'argúcia de batejar l'apartat de cuina amb el títol "Cristòfol Colom va descobrir la cuina mediterrània", perquè això ha provocat que m'hi fixés d'una manera especial. Un cop llegit tot plegat, m'agradaria introduir algunes puntualitzacions. L'autor hi deia que "als Països Catalans el blat de moro –dit també moresc, dacsà o panís– es va començar a cultivar a una certa escala cap al segle XVIII". I més endavant, tot i que assenyala que els primers productes arribats d'Amèrica "van començar a arribar a partir dels segles XVI-XVII", després consigna que, "en general, es van introduir des del segle XVIII". Malgrat i que les seves afirmacions no són desencertades, car mai no esmenta quan es va introduir el moresc a Catalunya, i parla de la introducció "en general" al segle XVIII, m'agradaria poder aportar alguna raó més a fi d'establir unes dates més precises sobre la relació entre el blat de moro i el nostre país.

Pel que esmenta l'anomenat Francisco de Gómara a la Historia General de las Indias, de 1552, En Colom va portar a Barcelona l'any 1493 batates i galls dindis i afegeix que els Reis "es meravellaren que no hi hagués allà blat, sinó que tots mengessin pa d'aquell panís". O sigui, que, per En Gómara, En Colom dugué alguna mena de panís americà davant els Reis i els explicà que d'allò, i no pas del nostre blat, els indis en feien pa.

Que a les primeres illes descobertes hi havia panís, ens ho referma En Gonzalo Fernández de Oviedo al Sumario de la Natural Historia de las Indias, del 1526, per tal com ens diu, parlant del pa americà, que "a l'illa Espanyola els indis i els cristians, que després han usat de menjar el pa d'aquests indis, en tenen de dues menes. L'una és el panís que és gra i l'altra el caçaba que és arrel".

Sembla, doncs, prou evident que el panís o blat de moro s'introduí a Catalunya immediatament després de la descoberta d'Amèrica, juntament amb d'altres animals i plantes provinents del Nou Món i que s'hi començà a plantar i collir. Així ho palesa, amb tota claredat, En Martí de Vicià a la Tercera Parte de la Crónica de Valencia, del 1564, car hi escriu: "Va tornar En Colom a Espanya amb les dues caravel·les i hi portà deu indis, quaranta papagais i molts galls dindis, conills que anomenen huties, batates, pebroters, blat de què fan pa i moltes altres coses estranyes i diferents de les d'Espanya". Això mateix també es desprèn de la lectura del llibre d'En Gaspar Escolano, Decada Primera de la Historia de la Insigne y Coronada Ciudad y Reyno de Valencia, editat el 1610. En parlar del que creix a València provinent d'Amèrica, l'Escolano esmenta els "melons de les Índies" i continua narrant: "Així mateix sortiren de les Índies les noves espècies de figues, clavellines, rosers, llessamins, pebrots i adaces, que allà en diuen maïssos. Per la qual cosa és cert que s'enganyaren alguns metges moderns, i entre ells Fuctius, que al panís anomena blat turc, perquè entén que sortí de Turquia, i Valeri Codro que tenint-lo per descendent de l'Àsia, l'anomenà bactrià. Els nens saben que aquest gra es descobrí en el descobriment de les Amèriques i Perú, i traslladat a Espanya hi ha posat meravelloses arrels i s'ha anat comunicant per tot el món". I amb això sabem que ja al segle XVI el blat de moro era conreat a Catalunya.

Jordi Bilbeny